

γηθῇ, τῆς ἐλευθερίας οὐσης πρὸς πάντας ἴσης· ὁμιλοῦντες ὁμῶς περὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, ἐκείνων οἱ τινες διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ἐξαιρέτως περὶ γεραρῶν τοῦ ἔθνους διδασκάλων οἷος ὁ Ἀσώπιος, ὁφείλομεν καὶ ἀδικηθέντας ἑαυτοὺς ἂν νομίζωμεν, ν' ἀνασπώμεν ὁπωσοῦν τὰ ἥνια τῆς γλώσσης. «Οὐ παύσει τούτου καταφρονῶν, εἶπεν ὁ Πλάτων πρὸς νέον θρασυνόμενον κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, δι' ὃν μέγα φρονεῖν ἀξιοῖς;» Καὶ σημειωτέον ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἰσὶ, κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν, καὶ τῶν πατέρων τιμιώτεροι.

Φρονοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἀγωνοδίκαι, εἰ καὶ μυκτριζονται ἐν σελ. λθ' ὅτι, «παντάπασι δὲν ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος συγγράμματος» (καὶ τούτου δοθέντος ἡμάρτησεν ὁ συγγραφεὺς δεχθεὶς ἄκριτος τὸν τε κόττινον καὶ τὸ γέρας), δὲν ἐφάνησαν ὅσον κατηγοροῦνται ἐπιπόλαιοι· διότι, ὅσον καὶ ἂν δισχυρίζεται ὅτι νεωτέρας τις παροιμία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀρχαίαν, ἢ ὅτι ἀπαγορευομένης τῆς ἐρεύνης περὶ τὰ τῆς θρησκείας ἀπαγορευόμενης ἢ ἐπιστήμης, καὶ ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζεται νὰ δικαιολογήσῃ τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν πλημμελήματα, οὐδὲν ἕτερον ἀποδεικνύει ἢ ὅτι ἔχει ὑπερβάλουσαν τὴν φιλοτιμίαν. Τὴν περὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων οὐδεὶς ἐμποδίζει, εἰς σκοπὸν ἔχῃ εἰλικρινῆ ἐπιστημονικὴν ἐπανόρθωσιν· ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἀγοραίων Καλικαντζάρων καὶ καθημαχυσμένων Νεοραϊδῶν νὰ διασύρωνται τὰ θεῖα, ἡμεῖς τοῦλάχιστον πασσόμενοι μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ πλέον αὐτῆς σιγματίζομεν τὴν τόλμην, οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἀπερίσκεπτον ἀλλ' ὡς ἐθνοβλαβῆ. Τὸν Ρέναν οὐδεὶς ἴσως ἤθελε μεμφθῇ εἰάν ἐλεγεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ὅσα εἶπεν· αὐτὸς ὁμῶς ἐπιτρέψας νὰ γίνωσιν ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις τοῦ πονήματος αὐτοῦ χάριν τοῦ λαοῦ (éditions populaires), καὶ νὰ πωλῇται ἐκπῶτον ἀντίτυπον ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς, ἐφωράθη ὅτι ἔγραψεν ἵνα κρημνίσῃ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κρημνίσαι τὴν στέγην, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἔσωσαν καὶ ὑμεῖς σώζετε τὴν κεφαλὴν, καὶ τί λέγω ὑμᾶς καὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν, αὐτὴ ἡ πατρίς ἐσώθη, φροντίσατε ν' ἀνεγείρετε ἂν δύνασθε ἐτέραν ἀσφαλειστέραν, ἀληθεστέραν, ἐπιστημονικωτέραν, ὡς ἀξιοῦτε, ἵνα μὴ ἐν τοσοῦτῳ κυλιόμενοι ἐν ὑπαίθρῳ, γίνωμεν ὀλοκαύτωμα καὶ βορὰ τοῦ καύσωνος, τῶν παγετῶν καὶ τῶν θηρίων.

Περὶ δὲ τῆς γλώσσης ἐπαναλαμβάνομεν τὸ κατὰ κόρον ῥηθὲν ὑπὸ τε ἄλλων καὶ ἐν τῷ ἀνα χεῖρας περιοδικῷ, ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς παραμελεῖται σήμερον. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε προαίρεσιν ἔχομεν νὰ ψέξωμεν, οὐδ' ὑπὸ διδασκαλικοῦ πόθου κινιζόμεθα νὰ διδάξωμεν, ἐνθυμίζομεν μόνον τῷ ἡμετέρῳ συγγραφεὶ ὅτι δὲν ἀρκεῖ «ἀ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὡς

δεῖ λέγειν.» Ὁ λόγος δὲν προτείνουσιν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν σπουδόντων ἐπ' ἀθηναισὶν ὅτι ἐπέλειπεν αὐτοῦς ὁ χρόνος, μόνον πρὸς τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ περιοδικῶς γράφοντας ἐπιτρέπεται· παρὰ τοῦ συγγραφέως ὁμῶς τὸ κοινὸν ἀπεκδέχεται οὐχὶ εὐρεσιλογίας ἢ ἀγωνισμῶν ἐς τὸ παραχρῆμα, ἀλλὰ σύγγραμμα ὅσον ἐνεστὶν ἐντελέστερον ἐπεξεργασμένον, σύγγραμμα *præsectum decies, castigatum ad unguem*, καθ' ὁράτιον *).

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς «Κλειῦς» μακρὰν ἀνάλυσιν τῶν ἐν τῷ Βιενναίῳ κώδων περιεχομένων πολλῶν περιέργων μνημείων τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων ποιήσεως. Ὁλόκληρα δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα ἀντιγραφέντα ὑπ' ἐμοῦ δημοσιεύονται ὅσον οὐπω ἐν ταῖς γνωσταῖς συλλογαῖς τῶν κυρίων Wagner καὶ Legrand, ἐκτὸς τοῦ περὶ Ξερητλᾶς νῦν πρῶτον διὰ τῆς «Παρθώρας» ἐκδιδόμενου. Ἐπειδὴ δ' ἴσως οἱ ἀναγινώσκοντες δὲν ἔχουσι πρόχειρα τὰ περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ποιημάτων τούτων ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐφημερίδι γραφέντα, σημειῶ, ὅτι τὸ δημοσιευόμενον στιχοῦργημα τοῦ Ξερητευμένου Ἀλεξίου ἐποιήθη περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τῇ μέσῃ τῆς 15' ἐκατοστῆς τριίδος.

Ἐν Γαλαξειδίῳ 20 Φεβρουαρίου 1872.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΙΑΣ.

Θέλω νὰ κάτσω ταπεινῶς ὁ περπατοῦν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, νὰ γράψω ὁ πολυθλίβος ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ βάλω λόγια θλίβερά, πικρά, φαρμακωμένα ὅ περὶ τῶν ξένων ταῖς πικρίας, πῶς περπατοῦν στὰ
[ξένα

καὶ πῶς διαβάξουν τὴν ζωὴν μυριοτυραννισμένα. νὰ γράψω τὰ παθαίνουσιν οἱ μυριοτυραννισμένοι, ταῖς θλίψεις καὶ τὰ βύσανα, καὶ ταῖς ἀνισχυντίαις, τὰ δάκρυα καὶ ταῖς χολαῖς ὅπου οὐδὲν τοὺς λείπουν,

*) Ἡ γράφη ἕκαστος ὅπως θέλει, ἢ ἀρχαίᾳ ὡς ὁ Κ. Βαλέττας, ἢ ἢς χυδαίολογῇ ὡς ὁ Κ. Τερτζέτης, ἢ ἢς μεταχειρίζεται τὸ ἕπος τὸ ὁποῖον κοινῶς παραδέχθησαν εἰς λοιποὶ λόγισαι, ἀλλ' ἢς διδῇ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ χαρακτῆρα ἑλληνικόν, ἢς μὴ παραβαίνῃ καὶ τοὺς γραμματικούς κανόνας οὓς τηροῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ λαοῦ. Οὐδεὶς τούτων ἠκούσθη λέγων, ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἱστορικοῦ ἱπομνήματος (ἐν σελ. μγ' καὶ β) «δαπάνη δὲ ἦν δὲν ἐπαρκοῦσι» καὶ «διὰ πάντα... εἶναι τὸ μέλλον ἐνδιαφέρον καὶ τὸ μέλλον ἐπαγωγόν.» Ἀλλὰ μήπως καὶ τὸ μάλλον, τὸ ἐν ταῦτα ἀντὶ τοῦ πλέον, ἦναι ὀρθόν; Τὸ ἐν σελ. λγ' «κακογεγραμμένα» εἶναι οἰλοῖται, καὶ τὸ ἐν σελ. λγ' καὶ με' «καταγινώσκω» δὲν λέγεται ἀπολύτως. Ὁ δὲ ἀναγνώστης τῆς πρώτης ταύτης φράσεως τοῦ Προλόγου, «ἡ ἱστορία ἐνὸς ἔθνους δὲν συνίσταται εἰς μόνον τὴν ἀγῆγκειν τῶν γεγονότων», περιμένει μετῴρους νὰ μάθῃ καὶ εἰς τί ἄλλο συνίσταται.